

יומא פג

משה שווערד

1. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת יומא דף פב עמוד ב

ההיא עוברא דארחא וכו'. ופירש"י ההיא עוברא דארחא שהריחה ויוה"כ היה. ותמה התוס' יוה"כ דמה קמ"ל רש"י הרי מפורש כן בש"ס דאיירי ביוה"כ דקאמרינן זילו לחוש לה דיוה"כ הוא.

התכמת שלמה |להגר"ש קלוגר או"ח תרי"ז ס"ב| כתב ליישב דרש"י אתי למימר דדוקא ביוה"כ עצמו

לוחשין לה באזנה, אבל בתוספת יוה"כ אין צריך ללחוש לה באזנה אלא מאכילין אותה מיד, דהוה ס"ד דגם בזה אם הריחה לוחשין לה באזנה דאף דמשמע בגמ' במקו"א דנשים האוכלות בתוספת יוה"כ אין מוחין בידן, ומוטב שיהיו שוגגים. מ"מ ס"ד דזה הכל אם אוכלת מעצמה אבל להאכילה כיון דהוה איסור דאורייתא בתוספת יוה"כ דאורייתא היא היא דה"ה נמי בהא לוחשין לה קמ"ל רש"י דאין לוחשין רק ביוה"כ עצמו דאיסור תוספת כיון דזה אינו מפורש בתורה אלא ילפינן לה מדרשא איסורו קל יותר מיוה"כ עצמו וגם שאין בו כרת, ומוסיף החכמת שלמה דהוכחת רש"י הוה מהא דקרי ליה בגמ' זורו רשעים מרחם ואי הוה דינא הכי גם בתוספת יוה"כ לא הוה קרי ליה רשעים, כיון דאין מפורש בתורה, וגם אם הנשים אוכלות אין מוחין בהן, ולא יהיה נקרא רשע בעבור זה, ע"כ דביוה"כ עצמו איירי.

והנה מש"כ להוכיח מהא דקרינן להו רשעים צ"ב דהשתא דאיירי ביוה"כ עצמו כן רשעים מיקרו הא פיון דצריכים והוה פיקו"נ להם מותר להם הדבר ומה נעשה כשלא נרגע העובר בלחישתו וכי לזה רשע מיקרי.

ונראה דצ"ל דקרא עליה רשע אינו משום מעשה זה אלא רוח"ק נצנצה בו וראה מה יצא ממנו וע"ז קאמר דכיון דחזינא דרשע יהיה א"כ איגלי מילתא למפרע, דגם המעשה עכשיו הוא מטבעו הרשעי.

2. ספר איזהו מקומן

חולה מאכילין אותו על פי בקיאיין - הר"ן
דקדק מלשון 'בקיאיין' דאם רופא יחיד
והוא מומחה נחלק עם ב' רופאים שאינן
מומחין, שומעין למומחה ולא אולינן אחר
הרוב - עי"ש שהוכיח זאת, ונחלק בזה עם
הרמב"ן בתורת האדם.
ודעת הרמב"ן הביא הטור (סי' תרי"ח),
וסכתרו דכיון שכולם רופאיין ויודעים
במלאכה, אין דבריו של אחד במקום שנים,

ומ"מ במופלג מהן בחכמה מודה דחוששין
לדבריו, ועי"ש בב"י. ועי' משנ"ב (סק"ח)
וסק"י.

3. ערוך השולחן אורח חיים סימן תריח סעיף ד

ועוד למדנו מדבריו שא"צ שיאמר הרופא שאם לא יאכל ימות אלא אפילו אמר שיכבד עליו החולי וממילא שיוכל להסתכן עי"ז מאכילין אותו ולא עוד אלא אפילו שגם זה אינו אומר בהחלט אלא אפשר שיכבד עליו החולי ג"כ מאכילין אותו דכלל גדול הוא ספק נפשות להקל ואסור להחמיר בעניין זה וְחֹלֵה שְׂצָרִיךְ לֵאכֹל וְאֵינוֹ רוֹצֵה מֵאֲכִילֵין אוֹתוֹ בְּעַל כִּרְחוֹן ומייסרין אותו בדברים שהוא מחוייב ע"פ התורה לאכול ואם לא יאכל וימות הוי כמאבד עצמו לדעת ואין לו חלק לעוה"ב וכן אין שום הפרש בין רופא ישראל לאינו ישראל לעניין הדינים שיתבארו וכן בין רופא איש לאשה:

4. שו"ת רדב"ז חלק ג סימן תמד (תתפה)

שאלת ממני על מה שכתבו בשם ריב"א ז"ל כי חלה חוליו אשר מת בו וחל יו"ה באותן הימים ואמרו לו הרופאים אם לא תאכל ודאי תמות ואם תאכל שמא תחיה והוא ז"ל אמר ברי ושמא ברי עדיף ולא רצה לאכול ומת תנצב"ה ורצית לדעת דעתי אם יפה עשה אם לא:

תשובה לגבי הדין אין ראוי ללמוד ממנו כלל דהא קיי"ל ספק ספיקא של פקוח נפש דוחה את השבת ואת יוה"כ ואפ"י לחיי שעה חוששין כ"ש לספק שמא ימות שמא יחיה ואפ"י לספק שבת אחרת. ואפ"י לפי דעת האחרונים שאמרו דמי שהיה דינו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר הרי הוא במחיצת הצדיקים ושלא כדעת הרמב"ם ז"ל

וכן הוא דעתי. מ"מ ה"מ במקום דאיכא קדוש השם שמסר עצמו על דתו ית' אבל מי שהוא חולה שיש בו סכנה ואמרוהו לאכול יש לו לאכול ואפי' על הספק. וז"ל הר"ן ז"ל ביומא גבי חולה שיש בו סכנה ואמרו בקיאין לחלל עליו את השבת וכי מדת חסידות שימנע עצמו ואינו אלא שופך דמים ע"כ. לפיכך אין ראוי ללמוד ממנו כי אפשר דריב"א ז"ל הרגיש בעצמו דאפי' שיאכל ימות דלב יודע מרת נפשו והיינו דקאמר ברי ושמא ברי עדיף כלומר הברי שלי עדיף משמא שלכם ולפיכך לא רצה לאכול. וכבר נשאלתי על כיוצא בזה פעם אחרת והעליתי דאין זו מדת חסידות. והנראה לע"ד כתבתי:

5. ערוך השולחן אורח חיים סימן תריח סעיף ה

ואם הוא אומר שצריך אפילו מאה רופאים מומחים אומרים שא"צ שומעין לחולה דלב יודע מרת נפשו ואפילו אם אומרים שהמאכל יזיק לו שומעין לחולה [מג"א סק"ג בשם רדב"ז] ואף על גב דלעיל בסי' שכ"ח דכשהחולה אומר דצריך לרפואה פלוגית והרופא אומר שתזיקהו שומעין לרופא זהו מפני שברפואות וודאי הרופא בקי טפי אבל בעיקר אכילה וודאי החולה יודע בעצמו יותר כשאומר שצריך [אחרונים] אבל הדבר תמוה דלפי הנראה אפילו שלא ביוה"כ אם החולה מבקש לאכול והרופא אומר שהאכילה תזיק לו אין נותנין לו וכן הוא מעשים בכל יום שהרי גם זה מהלכות הרופאים להבין שהאכילה תזיק לו והרבה פעמים אנו רואים שהחולה מבקש דבר המזיק לו ואין נותנים לו ע"פ ציווי הרופא וכי מפני שעתה יוה"כ מיגרע גרע בתמיה ובשלמא כשהרופא אומר א"צ כלומר שיחיה בלא זה שומעין מפני הספק לחולה כיון שגם לדעת הרופא לא תזיק לו האכילה אבל כשאומר שהאכילה תזיקנו איך אפשר להאכילו אפילו בלא יוה"כ וכ"ש ביוה"כ וצע"ג:

6. מרומי שדה מסכת יומא דף פג עמוד א

ואף על גב דאמר רב ספרא תרי כמאה ומאה כתרי. אין הלשון מדוקדק, שהרי היינו תרי כמאה והיינו מאה כתרי. אלא דמיירי שבאין בזה אחר זה, וקמ"ל דבין שבאו שנים מתחילה המה שוים למאה שאחריהם, ובין להיפך. ואין אומרים דאחרי שהוחזק עפ"י הראשונים שוב אין יכולים לסתור דבריהם.

7. רמב"ם על משנה מסכת יומא פרק ח משנה ו

בגלום, מין ממיני ההתעלפות הנגרם מחמת רגש רעבון כפי הקיבה וכשאוכל פג ממנו ועובר וחסור החשכה מעיניו. ודברים טמאים, הם האסורים כשקצים ורמשים ובהמה טמאה וזולתן. ואין ממהרין להאכיל לאלו דבר שאסרו חמור, אלא מאכילין אותן הקל הקל, אם הספיק, ואם לאו מאכילין אותן היותר חמור. וחושש בפיו, הוא שנאכל חכו, שאם לא ירפאהו יתאכלו החניכים והחור. וסם, שם כולל לכל העקרין איזה שיהיה. ואין הלכה כר' מתיא בן חרש שהתיר להאכיל את האדם ביום צום כפור יותרת כבוד שלכלב שוטה אם נשך, מפני שאינו מועיל אלא בדרך סגולה. וחכמים אומרים אין עוברין על מצוה אלא ברפי' בלבד שהוא דבר ברור שההגיון והנסיון הפשוט מחייבים אותו, אבל הריפוי בסגולות לא, לפי שענינם חלוש לא יחייבהו ההגיון, ונסינו רחוק, והיא טענה מן הטוען בה, וזה כלל גדול דעהו. ואמרו כל ספק נפשות דוחה את השבת, לזרוז על המהירות בכך ואין מתמהמהין ואפילו בשבת הראשונה לחלוו שהחולה עדין יכול לשאת את חלוו, ואין אומרים הרי צריך לחלל עליו שבת הבאה נניח אותו היום כדי שלא לחלל עליו שתי שבתות.

8. גליוני מנחת חן

שם מי שנשכו כלב שוטה אין מאכילין אותו מחצר כבוד שלו. עי' בפיהמ"ש להרמב"ם דחכמים ס"ל דאין לעבור על מצות התורה אלא ברפואה בדרך הטבע, ולא ע"י רפואה בדרך סגולה, ועי' בס' מאור ישראל ובס' נשמת אברהם (סי' ש"א ס"ק י"ד) שהביא מש"כ המהרש"ם ח"ג (סי' רכ"ה) אם מותר לשלוח בשבת (ע"י שיעבור איסור תורה) לצדיק מפורסם שיתפלל עבור חולה שיבו"ס, וכותב: ועובדא ידענא בעיר מולדתי בזלאטשוב שהיה חולה מסוכן, ובאותו זמן הי' מו"ר הגה"ק מוהר"ש אבד"ק בעלו זצ"ל משובתי שבת קודש בכראד, והתיר דיין אחד לכתוב ע"י עכו"ם בשבת קודש שם החולה ואמו לשלח לבראד (כדי שהצדיק יתפלל עליו), והרעיש הגאון מהר"ש קלוגר ז"ל ופסל את הדיין מלהורות עוד, וכבוד מו"ר הגה"ק הנ"ל נתרעם ג"כ על הכותב וכו', ובכל כה"ג אין להקל ובפרט בדור הזה אין להקל מכמה טעמים, ועל כיוצא בזה אמרו שבת היא מלועוק וכו' יכולה היא שתרחם וכו', עכ"ל.

9. ברכי יוסף אורח חיים סימן שא ס"ק ו

ו. דין כה. אין יוצאין בקמיע שאינו מומחה ואם הוא מומחה יוצאין וכו'. מעשה באיש אחד שמצא סגולה אחת בספר כ"י מאדם גדול מהראשונים למי ששתה סם המות לכתוב לו, ותכף מקיא האדם וחוזר לבריאותו. ואירע כמה פעמים שאיזה נער או מר נפש בכעסו שתה סם המות וזה האיש כתב קמיעא זו ועשה והצליח, שהקיא אותו הבריאו. ויהי היום ליל ש"ק אירע שנערה ישראלית שתתה סם המות והתחילו לה דבקי מיתה ובאו אצל האיש הלז בליל שבת וקם וכתב הקמיעא לנערה ותכף הקיאה ועמדה על בוריה. וביום השבת נודע בעיר כל אשר נעשה ולעזה עליו המדינה שחילל שבת בשאט נפש וכתב ונתן בידה. והוא השיב דפקוח נפש דוחה שבת. והיו מגמגמין בדבר. אי לזאת שאל שאל האיש אם חטא בזה ואם תמצא לומר שחטא אי עבר אדאוריתא או אדרבנן.

והנה לפום ריהטא היה נראה דלאו שפיר עבד, דאע"ג דהלכה רווחת דמחללין השבת בשביל חולה שיש בו סכנה לעשות לו רפואה, מכל מקום היינו דוקא ברפואה שהוא דרך טבע, אבל בדבר שהוא דרך סגולה לא. והראיה דתנן בשלהי יומא (פ"ח מ"ו. פג א) מי שנשכו כלב שוטה אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו ור' מתיא בן חרש מתיר.

וכתב הרמב"ם... עכ"ל. ומשמע דאע"ג דאין ספק בסגולה זו שכבר הוחזקה שודאי תועיל, אפילו הכי כל שאינו רפואה דרך טבע אסרו חכמים לעבור על דת משום רפואה בדרך סגולה. וא"כ דון מינה לנדון דידן כי האף נימא דמילתא כדנא אתמחי שוה הכותב קמיע זו מגנא ומצלא מסמא דמותא, מכל מקום כיון שהוא בדרך סגולה אין לכותבה בשבת ולחלל שבת במלאכה גמורה.

ואף על גב דאשכחן דהתירו לצאת בקמיע מומחה (שבת ס א) וביצת החרגול (שם סז א) וכיוצא, שכל אלו סגולות, מכל מקום לא התירו איסור תורה, שכל אלו אין בהן אלא איסור דרבנן, שאינו מוציא כדרך המוציאין, וכמו שביאר יפה הרדב"ז בתשובותיו חדשות מעתה בלשונות הרמב"ם סימן קנ"ג. ושם העלה הרדב"ז דעת הרמב"ם דרפואות הסגולות אינם רפואה כלל, ואפילו ספק רפואה אין בהם לחלל שבת באיסור תורה או לאכול דברים האסורים מן התורה. ע"ש באורך. וא"כ בנ"ד לא שרי לכתוב סגולה זו להציל ממות אשר סם לו.

אכן ראיתי להרב אדמת קדש ח"א י"ד סי' ו' שכתב בנדונו אי שרי להאכיל תרנגולת נבילה שהוא סגולה לשוטה. והוכיח שם דהרמב"ן והרשב"א פליגי על הרמב"ם ולא שאני להו בין כשהרפואה היא בדרך סגולה לכשהיא בדרך רפואה בטבע, וכתב דהלכתא כוותייהו, והתיר בנ"ד. וכן ראיתי להרב אחיו בספר פרי הארץ ח"ג סי' ג' מ"ד כתיבת יד, שגם הוא התיר בנדון זה, והעד העיד דרבני שאלוניקי עבוד עובדא להתיר. וא"כ לכאורה נראה דשרי בנ"ד, כיון דכבר אתמחי גברא בסגולה זו וכבר מפורסם דכמה נפשות ניצולו מן המיתה בזה. איברא דצריך לעמוד יפה ולברר דעת הרשב"א והרמב"ן. ועמ"ש הרב מהר"ם בן חביב בתוספת יוה"ך (פג א). וכעת אין הפנאי מסכים עמי. אמנם נראה דאפי' לדעת הרמב"ם דאוסר לעבור איסור תורה לפאת בסגולה, מכל מקום בנדון דידן דעשה מעצמו והצליח במעשיו, דהנערה הקיאה סם המות וחזרה לאיתנה ועלתה בידו הבריאה של

בתולות ישראל, מודה הרמב"ם דאין בו עון אשר חטא, דהרי פסק הרמב"ם פ"ב (הל' שבת ה"ז) שמע שטבע תנוק בים וכו' נתכוון להעלות דגים והעלה דגים ותינוק פטור. וכל שכן הכא דנתכוון להציל נפש והצילו. ואפילו לדעת הראב"ד דפליג התם וסבר דאולינן בתר מחשבתו, דק"ל כרבא לפי גירסתנו במנחות דף ס"ד, יראה דלא אמר רבא דחייב אלא כשהעלה דגים ותנוק, דאף דהעלה תינוק אולינן בתר מחשבה כיון דנתקיימה והעלה דגים נמי, אבל היכא דנתכוון להעלות והעלה תינוק לחוד בלא דגים, אף לרבא לא אולינן בתר מחשבה כיון שלא נתקיימה.

10. ספר איזהו מקומן

ובהנהות וחידישים במשניות (הולאת וגשל)
כתבו בשם בית משולם דקמיע תלוי בדעת
בני אדם, ויש שדרכם כסל למו להאמין בזה,
והאמונה היא סיבה המסוכבת הרפואה, אבל
לאכול מאכלות אסורות צריכים לרופאים
בקאים בטבעי בני אדם ואין לסמוך על
הסגולות.

ותמהו האחרונים היאך התירו לצאת בשבת
בקמיע והוא על דרך סגולה. ויתירין בלקוטים
במשניות דהתם אינו עובר על המצוה ממש,
דכיון שרגילין בקמיע הוי לדידיה כתכשיט,
ועוד שאינו מוציא בידו אלא דרך מלבוש.

11. שו"ת נודע ביהודה מהדורא קמא - אורח חיים סימן לו

והנה במשנתנו שם ביומא שנינו מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו אפילו דברים טמאים כו' והנה ודאי שמשנתנו ביה"כ איירי דביום הכפורים קאי בפרק זה. ולפי זה קשה לי דקאמר אפי' דברים טמאים ולשון אפילו היינו לרבנות לא מבעי' דברים טהורים שמאכילין אותו אלא אפי' דברים טמאים ג"כ מאכילין אותו, ולדידי נהפוך הוא דיותר יש להאכילו דברים טמאים ממה שנאכילנו דברים טהורים ואם יש לפנינו דברים טמאים ודברים

טהורים לפי הכלל דמאכילין אותו הקל תחלה ראוי להאכילו דברים טמאים תחלה. דהרי כלל זה מסור בידינו דאין איסור חל על איסור ואם נימא דאפילו ככולל אין איסור חל על איסור א"כ אין איסור יוה"כ חל על איסור נבילה וה"ה על שאר דברים טמאים וכדס"ל לר"ש באמת בפסחים דף ל"ו ע"א האוכל נבילה ביוה"כ פטור מחטאת שאין איסור יוה"כ חל על איסור נבילה, וא"כ בדברים טהורים יש איסור יוה"כ שהוא עון כרת ובדברים טמאים אין כאן אלא איסור לאו של מאכלים טמאים אבל כרת של יוה"כ אינו חל וא"כ מאי אפילו דברים טמאים ששינו ואיפכא הוי לי' למימר לרבנותא שמאכילין אותו אפי' דברים טהורים. ואמנם הא ליתא שהרי באמת אין הלכה כר"ש וקיי"ל דאיסור כולל איסור חל על איסור ומשנה שלימה שנינו יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה כמה חטאות וא"כ אליבא דהלכתא יוה"כ חל על איסור טמאים ושפיר יש רבותא אפילו דברים שיש בהן איסור כפול יוה"כ כרת וגם לאו של מאכלים טמאים...

12. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת יומא דף פג עמוד א

מי שאחזו בולמוס וכו' טבל ונבילה מאכילין אותו נבילה וכו'. דטבל מיתתו בידי שמים משא"כ נבלה לא עבר אלא אלא ולוקה, ומשו"ה הוה קל יותר. וכך פסק הרמב"ם להלכה [פי"ד ממאכ"א הי"ז] דטבל ונבלה מאכילין אותו נבלה. וכבר תמהו הרבה מהאחרונים, דהרמב"ם סותר משנתו למה שנקט בתרו"ם דמעשר בזה"ז דרבנן, וא"כ נבלה דאורייתא וטבל דרבנן והיאך נקט דטבל ונבלה מאכילין אותו נבילה...

[1] והתימה היא כ"כ גדולה עד שבא החזו"א וכתב דודאי כוונת הרמב"ם על טבל בזמן בית ראשון, ולעת"ל שהוא דאורייתא ועשה רבינו ספרו לפני חכמים ולא לפני הדיוטות, וכמש"כ הרא"ש [בתשו"י] שאין ספר היד מובן אלא לאחר הביקורת הראויה בהסוגיות של מוצא הדין. וזה תמוה קצת שיכתוב הרמב"ם פסקי הלכות ואין כוונתו שלמעשה.

וע"כ היה נראה בהקדם מה שיש לדון בהאי דינא דמאכילין אותו הקל תחילה אי דינא דאורייתא איתנהו כאן והיינו דלגבי החמור כיון דאפשר בקל אין כאן פיקו"נ או לא אלא דכיון דיש כאן פיקו"נ הותר לו דבר איסור ובדרגות האיסור לבוא ולשקול מה חמור יותר ומה פחות זה אינו אלא דין דרבנן. וכמד הזה נקט הקרית ספר שם. וכתב ונראה דהא דאמרינן מאכילין הקל תחלה לא הוי אלא מדרבנן דמדאורייתא אין לך דבר חמור שעומד בפני פיקו"נ אלא ע"ז ג"ע שפ"ד.

והשתא כיון דנקטינן דהאי מילתא אינו אלא מדרבנן נבוא אל המעייץ דבוה יש לחלק בין מה שתפס הירושלמי דאם קיבלו עליהם תרו"ם ודאי דטבל הוה קל מנבלה, לבין מש"כ הרמב"ם דהרי דעת הרמב"ם דלעולם קדושת עזרא הוה קדושת עולם, ומה שאין חיוב תרו"ם בזה"ז אין זה מחסרון קדושת הארץ אלא מפני שחסר התנאי דרוב יושביה עליה, והרי אם יהיו רוב יושביה עליה יהיה קדוש מעצמו, ולא יצטרך לקדש אותו שוב, הרי חזינא דאין כאן חסרון קדושה. [2] וא"כ כשתקנו חז"ל בזה"ז תרו"ם מן סתברא דלדעת הרמב"ם יש לו עיקר גדול בתורה, דהרי קדושת הארץ קיימת ורק חסר התנאי דרוב יושביה, וא"כ כשתיקנו זאת חז"ל תיקנו ממש כעין דאורייתא, ושפיר תפס הרמב"ם להלכה, דכיון דכל דין הקל תחילה אינו אלא דין דרבנן, והרי בתרו"ם בזה"ז עבדוהו רבנן כעין דאורייתא ושפיר עבדוהו כעין דאורייתא להחמיר עליו יותר מנבילה, וזה הכל שייך אי דין דהקל תחילה הוה דרבנן דאי הוה סברא דאורייתא אין עצה ואין תבונה, ובודאי כיון דמדאורייתא נבלה חמור יותר מטבל מאכילין אותו טבל, וכל סברתנו אינה אלא אי הוה דרבנן, וזה הכל בשיטת הרמב"ם, אבל הירושלמי קאזיל בשיטה דקיבלו עליהם ואין לזה שום עיקר דאורייתא, דס"ל דליכא קדושה כלל, וגם לא הוה תקנת חז"ל בזה ודאי לאו כעין דאורייתא הוה ובודאי אוכל טבל ולא נבלה, שהוא חמור ממנו. והנה בעצם דברי הקרית ספר דלא הוה אלא כללא דרבנן. נראה משמעות דברי הרשב"א (אולי שו"ת ח"א תרפ"ט ו"ל) דאינו כן, מדכתב דפיקוח נפש דחוייה היא אצל איסור, ולכן ביש היתר ואיסור פונה להיתר קודם, דכיון דיש היתר למה יפנה לאיסור, ומשמעות דבריו היא דהוה דינא דאורייתא.

13. ספר איזהו מקומן

טבל ונבילה מאכילין אותו נבילה - פירש"י
דטבל חמור מנבילה ושביעית, שהטבל
הוא כמיתה בידי שמים, וכתב בהגהות ר"ש
מדעסוי דנראה דהאי תנא סבר דתרומה
בוה"ז דאורייתא.
ועי' בגבורת ארי שדן דלכאורה טבל קל דיש
היתר לאיסורו משא"כ נבלה ושביעית.

14. הר"ן על הרי"ף מסכת יומא דף ד עמוד ב

וגרסי' בגמ' ת"ר מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו הקל הקל תחלה. כלומר שאם יש שני איסורין לפנינו הא' איסור לאו כגון נבילה והאחד איסור כרת מאכילין אותו איסור לאו וכן הדין בכל חולה ונשאל הראב"ד ז"ל בלשון הזה אם היה חולה שיש בו סכנה וצריך לשחוט לו תרנגולת למה לא נאמר לנכרי שינחור לו (אחר) ונאכילנו הנבילה שאין בה אלא איסור לאו ולא נשחוט ונדחה שבת שיש בה איסור סקילה [1] והשיב שזה החולה איזה איסור עומד ומעכבו ודאי איסור שבת לא איסור נבילה תדע שאילו לא היה שבת לא היינו מבקשים לו נבילה (כ) אלא שחטה וכיון שכן האיסור העומד עליו ומעכבו הוא ששבה היתר גמור לא איסור אחר ולפיכך אין מתירין לו איסור נבילה עכ"ל ותמהני שא"כ מצא תרנגולת נחורה נאכילנה אותו ולא נשחוט לו שכשם שאתה אומר שאיסור שבת מעכבו מלשחוט כך איסור נבילה מעכבו מלאכול נבילה זו שאם לא היה איסור נבילה מעכבו היה אוכל אותה ולמה עומד לפניו איסור שבת יותר מאיסור נבילה ועוד שאפי' היה כן למה לא נאכיל אותו האיסור שהוא קל ביותר [2] אבל נ"ל דלגבי חולה אין איסור נבילה קל מאיסור שבת דנהי דנבילה איסור לאו ושבת איסור סקילה איכא חומרא אחרת נבילה לפי שהאוכלה עובר בלאו על כל זית וזית שבה כדאמרי' לגבי נזיר שהיה שותה יין [נזיר מב א] אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת אבל לענין שבת לא עבר אלא בשעת שחיטה וחד לאו הוא דאיכא דמעשה שבת מותרין דקי"ל [ב"ק עא א] היא קודש ואין מעשה קודש ומש"ה לאוין הרבה דנבילה לא מיקרי איסור קל לגבי חד לאו דשבת ואף על גב דהוי איסור סקילה:

15. ערוך השולחן אורח חיים סימן שכח סעיף י

היה צריך לבשר או למרק של בשר עוף מחוייבין לשחוט בשבילו ואין השוחט רשאי לומר למה לי לחלל שבת באב מלאכה יאכל נבלה והיינו ע"י הריגה של א"י או ע"י קטן והרי להחולה בעצמו ג"כ טוב יותר לעבור על לאו דנבלה שהוא איסור קטן לגבי שחיטה בשבת שחייבין עליה סקילה וכרת וחסאת ומ"מ אינו כן ויש בזה טעמים הרבה [3] האחד מפני דחיישינן שהחולה תקוץ נפשו בנבלה [רא"ש שם וכו"כ בא"ו הגדול] [1] והשנית דאיסור שבת כבר נדחית בהבערה ובבישול ואיסור נבלה לא נדחית עדיין [שם בשם הראב"ד] [2] והשלישית דנבלה יעבור על כל כזית וכזית ובשחיטה אינה רק פעם אחת [ר"ן שם]...

16. ספר לקח טוב - כלל טו

הר"ן בפרק בתרא דיומא כ' דמוטב לשחוט עבור מסוכן בשבת מלהאכילו נבילה אע"ג דשחיטה איסור סקילה ונבילה איסור לאו משום דבאכילות נבילה יעבור על כל כזית וכזית משא"כ השחיטה שהיא רק עביר' אחת וע"כ ריבוי הכמות דלאוין מכריע את החומר האיכותי דסקילה עכת"ד ז"ל והם נודעים. והנני להעיר בסברא זאת מאיזהו מקומן בעזה"י והם:

17. ספר לקח טוב - כלל טו אות יח

יח) שמעתי אומרים שמה שנתירא אברהם באומרו והרגו אותי ואותך יחיו אע"פ ששפיכות דמים אסור לב"נ כמו א"א היינו משום דשפיכות דמים יהי' רק פעם אחת משא"כ אם לא יהרגוהו תהי' כל ביאה וביאה באיסור אשת איש וע"כ אם לא יוכלו להתגבר על יצרם עכ"פ יבחרו להם לעבור פעם אחת מלעבור הרבה פעמים ע"כ שמעתי. והנה אם כנים הדברים יש מזה ראי' דריבוי הכמות מכריע את האיכות דהא שפיכות דמים ענשו בסייף וא"א בחנק וא"כ הרי איסור א"א קל ועל כרחך דריבוי הכמות מכריע את האיכות... וא"כ כיון דבשפיכות דמים סברא חיונית היא הא דיהרג כו' א"כ גם ב"נ הוי בי' ביהרג ואל יעבור משא"כ ע"ז וגילוי עריות דרק מגוה"כ היא דיהרג ע"כ שפיר אין ב"נ מצווה ע"ז דכל התורה לישראל ניתנה ולא לעכו"ם וא"כ נמצא דשפיכות דמים חמור לגבי ב"נ מגילוי עריות דש"ד הוי ביהרג ואל יעבור משא"כ ג"ע [ויש עוד חומרא בש"ד על שאר עבירות בב"נ דבש"ד הוא מתחייב ע"י שליח מגוה"כ דשופך דם האדם באדם היינו ע"י אדם כמבואר בב"ר ואלו בשאר עבירות גם בב"נ אמרי' אשלד"כ כמבואר בפרשת דרכים ומה גם בג"ע ודאי אמרי' בי' דאשלד"כ דלא מצינו זה נהנה וזה מתחייב] וא"כ שוב שפיר קמה ראי' הנ"ל דריבוי הכמות מכריע את האיכות:

18. ספר תוספת ברכה

ואמרו אשתו זאת והרגו אותי ואותך יחיו (י"ב י"ב) בין המדרשים המפליאים בענינם ובסתירת פתרונם שמעתי בילדותי מדרש אחד המצוין על פסוק זה בזה הלשון, "ואמרו אשתו זאת והרגו אותי ואותך יחיו — מכאן ששוחטים עבור חולה בשבת". וברבות הימים נסיתי לעמוד על פתרונה, והנה כפי הנראה מצאתי לפרשו על דרך קרובה לאמת. כי יש מפרשים מקשים כאן, כי אחרי שכונת הענין כאן, כפי המתבאר בפרשה, דכונת הלשון שאמר ואמרו אשתו זאת והרגו אותי ואותך יחיו, שהוא מפני שבני נח (אומות העולם — ע' למעלה ס"פ נת, י"ב) מצוים

ועתה נחזה אנן, כי אחרי שאיסור שפיכות דמים קיל מאיסור עריות בזה, שהוא בא רק פעם אחת, בשעת ההריגה, ושל עריות פעמים רבות, אם פן מוכח מזה, ששחיטה בשבת קיל מאיסור נבלה, מפני שהשחיטה עוברין רק פעם אחת, בשעת שחיטה, ובנבילה עוברין על כל כזית.

וזהו שאמרו במדרש, והרגו אותי ואותך יחיו, מכאן ששוחטין עבור חולה בשבת, מפני כי בשני הענינים יש צד חומר וצד קיל שוה. שבשניהם יש איסור לפעם אחת ואיסור לפעמים רבות, וכמו כאן נדחה האיסור היחיד מפני האיסור החוזר ונשנה (שפיכות דמים שהוא פעם אחת מפני איסור עריות, שנשנה פעמים רבות) כך ידחה איסור שחיטה בשבת שאיסורו רק פעם אחת בשעת שחיטה מפני איסור נבילה הנשנה לעצמו בכל כזית וכזית.

ועפ"י דברי הר"ן הנזכרים, שעבירה קלה החוזרת ונמשכת חמורה יותר מעבירה חמורה הנעשית רק בפעם אחת – עפ"י זה ישבתי מה שנתקשן מפרשים בסוכה (נ"א ב') בטעם הדבר שנהרגו כל האנשים באלכסנדריא של מצרים מפני שעברו על לאו דלא תוסיפו לשוב בדרך הזה לגור במצרים, והקשו, כי הלא איסור זה הוא רק לאו דלא תוסיפו לשוב, ולמה נדונו על זו במיתה.

אך לדברי הר"ן ניהא, מפני כי איסור זה חוזר בכל יום, ובכל יום עוברין עליו, ואיסור כזה חמור מאיסור חמור שאינו אלא לשעתו, כמבואר, ועיין מש"כ בפרשה בשלח בפסוק הבזכר (י"ב י"ג) דברים מענינים בענין זה.

על העריות (סנהדרין ג"ז ב') ובכללן גם על אשת איש, ולכן יהרגוהו כדי שתצא מאיסור אשת איש.

ואם כן הלא קשה, כי אם חששו לאיסור עריות, הלא כמו כן הרי להם לחוש לאיסור שפיכות דמים, אם יהרגו אותו, כי גם על שפיכות דמים בני גז מוזהרין (סנהדרין שם) ומאי אולמא איסור עריות מאיסור שפיכות דמים, ששניהם באים מאזהרה אחת, כמבואר בגמרא שם.

וצריך לומר הסברה בזה, דבזה קיל שפיכות דמים מעריות, מפני שעל שפיכות דמים עוברים רק פעם אחת בעת ההריגה, אבל באיסור אשת איש עוברים על כל יחוד.

והנה בשו"ע או"ח הלכות שבת סימן שכ"ח סעיף י"ב פסקו לדינא לענין חולה שיש בו סכנה וצריך בשבת לאכילת בשר, ויש מן המוכן בשר נבילה, טוב יותר לשחוט בשבת מאשר להאכילו בשר נבילה מן המוכן, וטעם הדבר, משום דבשחיטה עוברים על איסור שבת רק פעם אחת, בשעת שחיטה, ובנבילה עוברים על כל כזית.

והר"ן בפרק א' דיומא הסביר ענין זה, משום דעבירה קלה הנמשכת וחוזרת כמה פעמים יותר חמורה מעבירה חמורה שאינה חוזרת ונמשכת. (ר"י ע"ב)

19. דעת זקנים מבעלי התוספות על בראשית פרק יב פסוק יא

הנה נא ידעתי וגו' - פ' הרב יוסף קרא הנה נא ידעתי שיהרגוני ויקחו אותך כי אשה יפת מראה את וקאי אקרא דבתריה והיה כי יראו אותך וגו' והרגו אותי משמע שהיה מתירא שיהרגוהו אם יאמר שהיא אשתו מפני שירצו לשכב עמה והם מצווים על העריות. ותימה שהרי כמו כן מצווים על שפיכות דמים ואם יודע הוא שהיו נוהרין על מה שהן מצווין א"כ לא היה לו לירא שיהרגוהו. וי"ל כי טוב יהיה להם שיהרגוהו ויעשו עבירה דשפיכות דמים פעם אחת משיבאו עליה בלא הריגה כי יהיו יראים המצרים פן יצעוק עליהם למלך:

20. ספר איזהו מקומן

טבל ותרומה תנאי היא וכו' אמר רבה היכא דאפשר בחולין דכו"ע לא פליגי דמתקנינן ליה ומספקינן ליה כי פליגי בדלא אפשר בחולין:

א] רש"י מפרש דאפשר בחולין היינו שיש די בחולין שבטבל זה להאכיל החולה לאחר שתנטל תרומתו. ותמה התוס' רי"ד הלא מדאורייתא חיטה אחת פוטרת את כל הכרי. ולכן הוא מפרש אפשר בחולין כגון שהבעלים שם, דהרי התורם שאינו שלו אין תרומתו תרומה.

ובהערת השואל ומשיב על התוס' רי"ד כתב דהתוררי"ד עצמו נקט בקידושין נח: שמצות נתינה היא ליתן דבר חשוב, רק אם אינו רוצה לקיים יוצא בחיטה אחת, ולפי"ז אדם אחר אינו יכול להפריש חיטה אחת שמא רוצה הבעלים לקיים מצות נתינה. וציין עוד למשל"מ (מתנות עניים ו. א.).

21. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת יומא דף פג עמוד א

הקשו האחרונים [עיין חכ"צ ופרשת דרכים ועוד], מהו הנדון כלל בטבל והרי יכול לתקן הטבל ויקח התרומה ויערבו בחולין ומתבטל הוא ברוב. ודין דאין מבטלין איסור לכתחילה אינו אלא איסור דרבנן

ופשיטא דעדיפא האי איסורא מאשר לאכול טבל או תרומה שהוא איסור דאורייתא. [1] ובשאלת יעב"ץ
[ח"א קל"ה], כתב לתרץ דבר מחודש למאד, והוא דאם יקח התרומה שבזה תיקן החולין ויערבו בחזרה
בחולין שממנו בה חוזר ונטבל למפרע דביטל הוא הפרשתו הקודמת. ויש כאן טבל וכל מה ששינונו בתרומה
שנתערבה בחולין שבטל הוא היינו בגוונא שעירבו בחולין אחרים ולא בזה שהוא בא ממנו וכבר תמהו
האחרונים ע"ז החידוש. וכבר כתב המקדש מעט [להגאון מבוטשאטש] לתמוה על הפתחי תשובה שהזכיר את חידושו
של השאלת יעב"ץ הוא על הירושלמי. וכבר כתב המהרי"ט אלגאזי דאין שום הכרח מהירושלמי לחידוש זה.
והאחרונים כתבו ליישב באופן אחר והוא [2] דהא דטבל ותרומה המבואר כאן בגמ' איירי בגוונא שטבל לפנינו
ותרומה לפנינו ואין יכול לתקן הטבל דלא הוה שלו [ודלא כשיטת רש"י], ולאכלו מותר דמותר להציל עצמו
בממון חבירו, אבל להפריש אינו יכול וממילא לא שייך שיערב תרומה בחולין, ולעולם יתקן הטבל. ותמה ע"ז
החת"ס [יו"ד שי"ט] דכיון דיכול להציל עצמו בזה אף על פי דהוה ממון חבירו א"כ זה הזכות שיכול ליקחנה
מפני פיקול"נ פועל בו שהוא שלו וממילא כבר יכול לתקנו. וע"כ צ"ל כחידוש דהשאלת יעב"ץ עיין שם. ודבריו
אינם מוכרחין כלל וכלל דאה"נ דמותר לו להציל עצמו בממון חבירו, אבל אין הכוונה בזה דהתורה נתנה לו זאת
במתנה אלא התורה התירה איסור גזילה כי היכא דהתירה שאר איסורים. וא"כ מה"ת שיקבל ויהא לו בעלות
ע"ז והוה גזל גמור. (ועי' עוד בתשובה רבינו זצ"ל לגיסו זצ"ל על הספר מעיל שמואל פסחים.
[3] והנה האבנ"מ [בתשו' סי' י"ח] כתב לתרץ קושית האחרונים ע"פ מה שיסד דמדין משמרת תרומותי.
שאסור להפסיד תרומה ה"נ אסור לבטל תרומה בחולין שבזה מבטל שם תרומה ומפסיד הוא את התרומה.
וא"כ גם אם יבטל, התרומה בחולין עסקינן באיסור דאורייתא, ושפיר דנה הגמ' בחומרא דטבל ותרומה וכיון
שאינן בתערובת זו צורך אכילה לחולה אלא שלא יעבור איסור חמור אין אנו מצווין לעבור בשבילו דוכי
אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבריך.

[4] ובשם הפרשת דברים כתב האבנ"מ ליישב והוא דאין הנדון במאכילין אותו הקל הקל תחילה אלא כשאנו
עסוקים בדבר שהוא צורך אכילה לחולה וכגון נבלה ושחטה דהרי צריך להאכיל לחולה אחד משניהם או ע"י
שחיטה או ע"י נחירה, ואחד משניהם צורך החולה בהם, שהרי אין נדון שיאכל אותו בשר מן החי ורק בכה"ג
הוה הסוגיא דמאכילין אותו הקל תחילה, אבל לבטל האיסור כיון שאין שום צורך לחולה בביטול
האיסור, וכל הנידון לעשות פעולה חדשה בשביל להמעיט האיסור הא לא הוה בכלל הקל תחילה
דאין חיוב להכנס ולעשות פעולה שאינה נצרכת לעצם אכילת החולה והכל בשביל להמעיט איסורו ואדרבה
אין אומרים לו חטא בשביל שיזכה חבריך. והקשה לדבריו ממה דמבואר בהמשך דטבל טלטול בעלמא הוא הרי
שאנו כן מתחשבים בזה שיכול להוריד חומרת האיסור אפילו ע"י פעולה חדשה שאינה נצרכת בעצמותה לחולה.
וכתב האבנ"מ דנראה ליישב דמ"מ שאני הא מהא דודאי אפשר לחלק בין דבר הנצרך לחולה בעצם הפעולה שבו יש לדון הקל תחילה בעצם הפעולות לבין פעולה
חדשה שצריך הוא לעשות בשביל למנוע איסור חמור. אבל זה הכל בדאיירי באיסורי דאורייתא שכל מה שלא יעשה קעבר איסור תורה בזה שפיר יסדינן דבמקום
שאין הפעולה צורך חולה, לא הוה בכלל חשבון לעשות פעולה חדשה משום הקל תחילה דמ"מ גם בזה שיעשה המעשה מ"מ יש לו איסור תורה אפילו קל יותר.
וזה לא הותר. אבל כד איירי באיסור תורה לעומת איסור מדרבנן בזה מסתברא דאם ע"י הפעולה החדשה שאינה נצרכת לחולה מ"מ לא יעבור על שום איסור תורה
לעומת זה אם ייעשה כדרך יעבור איסור תורה בזה מודו כו"ע דודאי יעשה הכל בשביל להמנע באיסור תורה דלא הוה משום דין הקל תחילה אלא בשביל להנצל
מאיסור תורה ודו"ק.

22. ספר אתון דאורייתא - כלל ב

נסתפקתי הא דתרומה אסורה לזר אם הוא איסור חדש שנתחדש ע"י ההפרשה או דילמא עניינו שאיסור
טבל שבו במקומו עומד שהתרומה התירה איסור טבל שבה אך לכהן אבל לא לזר ותדע שהרי עונשם שוה
שעונש טבל הוא במיתה בידי שמים וכן תרומה עונשה מיתה בידי שמים ע"כ נראה קצת מזה שאיסור
תרומה לזר הוא מטעם טבל ומצאתי כן מפורש בתוס' יבמות דס"ו ע"ב ד"ה אלא דאהא דאיתא התם בגמ'
דתרומה אסורה לזר בהנאה של כילוי כתבו הם ז"ל שהוא משום דאיסור טבל בהנאה של כילוי ילפי' בפרק שני
דשבת מקראי וכי היכי דילפי' לאסור טבל בהנאה של כילוי ה"נ ילפי' לאסור זו בתרומה דמשעת הרמה לא
הותרה אלא לכהנים אבל לא לישראל עכ"ל כוונתם דכיון דבטבל יש לימוד מקרא דאסור בהנאה של כילוי ע"כ
התרומה ממילא אסורה לזר בהנאה של כילוי כיון דהתרומה הותרה רק לכהנים אבל לזרים האיסור טבל שבו
במקומו עומד וה"ז מפורש בדברנו הנ"ל...

עד כה דברנו בענין איסור תרומה ועתה באר ענין איסור טבל בעזה"י והנה כבר הבאתי דעת רש"י ביבמות
דפ"ו ע"א דטבל אסור מפני עירוב תרומה שבו והתוס' הקשו עליו שם דא"כ הי' ראוי שיהי' טבל מותר
לכהן כיון שתרומה מותרת לו והנה בחידושי בסוגי' דמאכילין אותו הקל הקל ביומא דפ"ג ע"א דפליגי
התם רבנן וכן תימא בטבל ותרומה הי מינייהו חמור טפי דלרבנן תרומה חמורה משום שא"א להתיר

האיסור שבה משא"כ טבל דאפשר לתקוני' ולבן תימא טבל חמור משום דאסור לכל משא"כ תרומה דמותרת לכהנים וכתבתי ע"ז בחידושי וז"ל גלענ"ד לבאר הפלוגתא בסוגיין אי טבל חמור וכו' עפמ"ש ברש"י יבמות דפ"ו ע"א דטבל אסור מפני תרומה המעורבת בו והקשו עליו התוס' שם דא"כ ראוי שיהי' טבל מותר לכהן כיון שתרומה מותרת לו ע"ש ונראה ביישוב דעת רש"י דכמו דמצינו בקדשים דקודם הזריקה וההקטרה הוי הכל לגבוה ואחרי הזריקה וההקטרה אז הכהנים או הבעלים משלחן גבוה קזכי כמבואר בקידושין דנ"ב ע"ב ובכמה דוכתי בגמ' ה"נ אפשר דהתרומה המעורבת בטבל היא חלק גבוה וע"כ אסורה אז לכל ואחרי ההפרשה אז הכהנים משלחן גבוה קזכי ומצאתי ראי' ברורה לסברא זאת מלשון הרמב"ם ז"ל בה' תרומות פי"ב הי"ט שכ' וז"ל וכן אסור להן שיחטפו תרומות ומעשרות ואפי' לשאול חלקן בפייהן אסור אלא נוטלין בכבוד שעל שלחן המקום הן אוכלין ועל שלחנו הן שותין ומתנות אלו לד' הם והוא זוכה להן שנא' ואני נתתי לך את משמרת תרומותי עכ"ל ולשון שעל שלחן המקום הן אוכלין שכ' הרמב"ם ז"ל הוא ממש כלשון משלחן גבוה קזכי המוזכר בש"ס בכמה דוכתי גבי קדשים:

23. ספר איזהו מקומן

ד] בבית הלוי (מ"א סי' מ"ד) חקר כשיש לפניו שתי חתיכות, באחת יש איסור אחד בלבד, ובשניה שני איסורים רק דאין איסור חל בה על איסור, האם מדין הקל הקל יש להקדים החתיכה של איסור אחד. והדבר תלוי בחקירה בדין אין איסור חל על איסור האם הוא רק לענין חיוב גרידא אבל לענין איסורא חל גם האיסור השני, או שאינו חל כלל - עיי"ש בהרחבה.

24. מרומי שדה מסכת יומא דף פג עמוד ב

פשיטא טלטול מדרבנן הוא. לא נלמוד מזה שאם היה איסור מדאורייתא היה אסור, דאדרבה אם היה איסור דאורייתא היה נוחא הא דרבה, וכההוראה הנ"ל דשוחטין בשבת ולא להאכיל איסור, אבל בטלטול דרבנן קשה פשיטא: והא דנקט כאן איסור טלטול, ולא קאמר איסור מתקן, כידוע שאסור לעשר בשבת ויו"ט משום מתקן. [1] י"ל דכאן דשרי לאכול באיסור ג"כ, אינו נחשב למתקן כלל, שהרי מותר לו לאכול גם בלא זה. [2] ועוד י"ל דאחר שהטבל דרבנן הוי התיקון ג"כ קיל, וא"כ אין היישוב מרווח. ומשו"ה נקיט איסור טלטול, דאפילו בטבל דרבנן הוא מוקצה משום שאינו ראוי לאכילה:

25. ספר איזהו מקומן

וגוזזין לו את הכרישין ומאכילין אותו ואין צורך לעשר - א] שער המלך (סל') לולג 3. 3. הקשה מדוע מאכילין אותו טבל, הרי יכול להפקירו דהפקר פטור מן המעשר, והוכיח מזה כשיטת רבינו מנוח דמאחר שבא לחיוב מעשר תו אינו נפטר בהפקר. וע"ע כאן בהגהות רש"ש טויבש.

26. מהרש"א חידושי אגדות מסכת יומא דף פג עמוד ב

א"ל כידור כו'. לפום ריהטא קשה למה לא היה ר"מ דייק בשמיה קודם שנכנס באושפיזא ולא ה"ל לעייל לגביה כמו לבסוף דכי מטו לההוא ביתא דשמיה בלה לא עיילו לגביה ואפשר דבההוא דוכתא לא היה נמצא להם אושפיזא אחרת כדמשמע בעו אושפיזא יהבו כו' וקרוב לשבת היה דלא היה להם לילך למקום אחר וק"ל:

27. מהרש"א חידושי אגדות מסכת יומא דף פג עמוד ב

שנאמר כי דור תהפוכות וגו'. ר"ל מאותן תתקע"ד דורות שקודם בריאת העולם שקומטו בלא עת והן הן עזי פנים שבדור כדאמר' פ' אין דורשין:

28. ספר בניהו בן יהוידע על יומא דף פג/ב

שמע מינה אדם רשע הוא. קשה אם כן איך נכנס לביתו כיון דבדק בשמא דהא לא רצו ליכנס בבית גברא דשמייה בלה. ונראה לי בס"ד דר' מאיר הוכרח ליכנס עמהם דאם לא נכנס מוכרח שישאלוהו הטעם ויהיה מוכרח להשיב הטעם ואינו רוצה להוציא מפיו דבר להחזיקו ברשע ולכך הוכרח ליכנס עמהם. אי נמי מאת ה' היה הדבר שלא יבדוק בשמו קודם כניסתו אלא אחר כך וכיון שנכנס קשה לצאת ולברוח משם והוא כבר עשה תיקון להמעות להטמינם בבית הקברות והא דהטמינם שם מפני שאין שם אדם עובר כדי שיראהו מרחוק שהוא מטמין דבר:

29. גליוני מנחת חן

שם רבי מאיר הוה דייק בשמא. בספה"ק מגיד דברין ליעקב (דף מא:): כתב דמוכא בכתבי האר"י ד"ל, כי השי"ת נותן לאדם דעת, שיקרא את שם בנו כפי שורש נשמתו, ומחמת זה האדם מושרש בשמו מאד, ורבי מאיר שהיה "מאיר ומנהיר עיני חכמים" בעירובין (יג:) היה יודע שורש נשמתו של כל אחד ואחד ולכן הוה דייק בשמא. ועי' בס' דעת סופר פ' שמות, ועי'

30. שערים מצויינים בהלכה

ר' מאיר הוה דייקא בשמא כו' כידור, אמר ש"מ אדם רשע הוא כו'. בס' תוספת יוה"כ מקשה ממדרש (פ' שלח) בשמות המרגלים, יש ששמותיהן נאים ומעשיהם כעורים, ויש ששמותיהן כעורים ומעשיהם נאים, ותירץ דרוב בני אדם ששמותיהן כעורים גם מעשיהם כעורים כו'. ונראה לי דאין צריך לזה דאפי' אין רוב, מ"מ ר' מאיר חייש למיעוטא כדאיתא במס' יבמות (ק"ט. וש"ג), ומה"ט ר' יהודה ור' יוסי לא דקדקו בשמו משום דלא חיישי למיעוטא, דאי נימא דרוב ששמותיהן כעורים גם מעשיהם כעורים, א"כ למה לא דקדקו הם על זה, דהא ודאי דאזלינן בתר רוב,

31. ספר בניהו בן יהוידע על יומא דף פג/ב

שם אתחזי ליה אבוה בחלמיה. נראה כח הטומאה שבמקום הקבר נראה לו בחלום בדמות אביו ומן השמים נתגלגל הדבר הזה כדי לעורר את רבי יהודה ורבי יוסי להיות בדקי בשמא כר' מאיר.

32. מהר"ץ חיות מסכת יומא דף פג עמוד ב

רש"י חלמא דבי שמשא כו'. לית בהו ממשא כו' מתכוין לדחותו. נ"ב אף על גב דר"מ ס"ל (גיטין נ"ב ע"א הוריות י"ג ע"ב) דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין. ומ"מ שאני הכא דהגיד לו במקום פלוני ונתן לו

סימן בודאי גם ר"מ הכיר דאמת בפיו. ועי' ר"ן סנהדרין ל' ע"א בסוגיא דד"ח לא מעלין ולא מורידין שכתב ג"כ כיוצא בזה:

33. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת יומא דף פג עמוד ב

קפחיה לרועה אכליה לריפתא. ופרש"י כפאו ונטל ככרו הימנו. איתא בב"ק [ס ב] וקמיבעיא ליה לדוד מהו להציל עצמו בממון חברו שלחו ליה אסור להציל עצמו בממון חברו וכו', ומבואר שם ברש"י [ד"ה ויצילה] דהנדון היה אם מותר לו להציל עצמו בממון חברו אפילו ע"מ לשלם ופשטו לו דלעלמא אסור. אולם התוס' פירשו שם דודאי מותר להציל עצמו בממון חברו דפיקו"נ דוחה גזל דבג' עבירות דוקא יהרג ואל יעבור, וקמיבעי ליה אי מ"מ חייב לשלם או לא, ופשט דחייב לשלם, אבל לעולם מותר להציל עצמו בממון חברו ע"מ לשלם לו, וכן ס"ל להראשונים שם.

והנה בשו"ע כתב [חו"מ שנ"ט ס"ד], אפי' הוא בסכנת מות וצריך לגזול את חברו כדי להציל נפשו צריך שלא יקחנו אלא על דעת לשלם. וכתב בביאור הגר"א דמקור השו"ע הוא בתוס' בב"ק [ס ב] בהא דאסור להציל עצמו בממון חברו באין דעתו לשלם, ועיין באר הגולה. ומוסיף שם הגר"א בליקוט, ועיין רש"י ביומא [פג ב] ד"ה קפחיה. והבין האור גדול סי' א' דהגר"א בא להביא מקור נוסף לפסק השו"ע דבע"מ לשלם מותר לגזול במקום פיקו"נ, וראיה מהא דקפחיה.

34. דף על הדף יומא דף פג עמוד ב

בגמ': גדולה תשובה שמביאה רפאות לעולם.

בבני יששכר (תשרי מאמר ד' דרוש א') העיר בלשון רפאות, דהול"ל מביא רפואה לעולם, ויישב על פי מה דאיתא בזוה"ק (ח"ג צ' קצב ב) שמי שעושה תשובה על עוונותיו שהם זכורים לו, אז הקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו סולח לו גם על עוונותיו שהוא שכח אותם ולא שב עליהם, וביאר שם בזוה"ק שזוהו מש"א "בודק עד מקום שידו מגעת" דהיינו אלו העבירות שהוא זוכרם, "והשאר מבטלם בלבו" שהן נמחקים ממילא, ע"כ מזוה"ק.

ולפ"ז מובן למה נקט כאן לשון רפאות שהוא רפואה לרבים, שגדולה תשובה שע"י שהוא שב על מה שהוא יודע הוא מביא המון רפואה גם לאותן חטאים שנעלמו מזכרונו, וגם אותם החטאים רפא להם ונמחקים, עיין שם עוד דבריו הנחמדים.

אכן, עלם דבריו של האצני מלואים ביסוד איסור חלי שיעור, זה מפורש בדברי רבותינו הראשונים, דאיתא ביומא פ"ג ע"א, ת"ר מי שחזו בולמוס מאכילין אותו הקל הקל וכו'. | ובחדושי הרמב"ן שם כתב וז"ל, וגרסינן בכריתות פרק אמרו לו, התירו לה לעובר לאכול פחות פחות מכשיעור וכו', ונראה שאף בחולה עושין כן, כדי להקל עליו מאיסורי כרת ומכות לאיסור בלחוד. ואם תשאל אי"כ למה אמרו מאכילין אותו הקל הקל, עבל ותרומה מאכילין אותו תרומה, והלא בשניהם אין בהם חלא איסור בעלמא. אפילו הכי כיון דבשיעורים חמורין זה מזה לעונשין, אף בפחות מכשיעור חומרו של זה יותר מחומרו של זה. אי"נ התם בשאמדוכו לכשיעור, והוא לריך לו בכדי לירוף ע"כ.

הרי מצואר דתירוץ הראשון של הרמב"ן סובר, שגם בפחות מכשיעור נאמר הדין מאכילין אותו הקל הקל, דפחות מכשיעור נבילה שהוא איסור לאו, יותר קל מפחות מכשיעור חלב שיש בו כרת בשיעור שלם. והיינו דיסוד איסור חלי שיעור הוא, דאותו שם האיסור שיש בשיעור שלם, יש גם בחלי שיעור, חלא דבחלי שיעור אין כרת ומלקוח, רק איסור גרידא, אבל זה אותו שם איסור של שיעור השלם, ולכן גם בפחות מכשיעור נאמר הדין דמאכילין אותו הקל הקל, שהרי פחות מכשיעור נבילה שהוא בלאו, יותר קל מפחות מכשיעור חלב שהוא בכרת.

אולם התירוץ השני של הרמב"ן הוא, דמה שנאמר מאכילין אותו הקל הקל, זה רק בשאמדוכו לכשיעור שלם, אבל בפחות מכשיעור אין הבדל בדבר, כיון דבשניהם אין בהם חלא איסור בעלמא. והיינו דסובר דחלי שיעור הוא חלות שם איסור בפני עצמו, וח"ש חלב אינו חסור משום חלב, וח"ש משום חלב, וח"ש נבילה אינו חסור משום נבילה, חלא בכולהו חדא שם איסור מחודש הוא של חלי שיעור. ולכן אם נשאר פחות מכזית באיסור שזועה, שוב ליחא בשאלה, שהרי אין כאן איסור מחד השזועה להחירו, חלא איסור הבח ממילא של חלי שיעור דליחא בשאלה.

הרי כתב ביסוד איסור חלי שיעור, חלא אותו שם האיסור שיש בשיעור שלם, יש גם בחלי שיעור, והיינו דעל חלי שיעור חלב יש איסור חלב, ועל חלי שיעור מאיסור שזועה יש איסור שזועה, חלא דחלי שיעור הוא חלות שם איסור בפני עצמו, וח"ש חלב אינו חסור משום חלב, וח"ש משזועה אינו חסור משום איסור שזועה, חלא בכולהו חדא שם איסור מחודש הוא של חלי שיעור. ולכן אם נשאר פחות מכזית באיסור שזועה, שוב ליחא בשאלה, שהרי אין כאן איסור מחד השזועה להחירו, חלא איסור הבח ממילא של חלי שיעור דליחא בשאלה.

ספר
שולחן הלי

On
ALTERNATIVE MEDICINE
New Age Medicine - Energy Healing

From the wellsprings
of Moreinu Hagaon
Harav Chaim Yisroel Halevi Belsky zt"l

חלק ב: להזהר מדעות רעות

ז. ואינו צריכים להזכיר איסור המפורסם לשאת וליתן עם המינים ולקרוא ספרי מינים, או לדון בדעה א' מדעותיהם אם לקבל אותה, כמש"כ הרמב"ם (הל' ע"ז ב:ג-ג) בענין קריאת ספרי עובדי ע"ז, וז"ל [ה"ב]: "... צונו הקב"ה שלא לקרות באותן ספרים כלל, ולא נהרהר בה ולא בדבר מדבריה... שנא' אל תפנו אל האלילים..." [ה"ג]: "... ולא ע"ז בלבד הוא שאסור להפנות אחריה במחשבה, אלא כל מחשבה שגורמת לו לאדם לעקור עיקר מעיקרי התורה מזהרין אנו שלא להעלותה על לבנו ולא נסית דעתנו לכן..."

ושצריכים להתרחק בכל אופני הרחקה, מכל ענין ומכל אדם המושך לאיזה צד השתמשות באופני 'ענערדושי' וכדומה, הנ"ל, ואפילו כשאנו מכוון להסית לעניני מיעות וע"ז וכדומה, או להמשיך לשום דבר. ופשוט שצריכים להתרחק מקריאת כתבים, לימוד קורסים, ושמיעת הרצאות העוסקים בענינים הנ"ל, או בעניני השמות הנרדפים שלהם – והדעות הקשורים בהם – כגון: כל הקשור בשיטת 'יונעבערסאל' ו'ענערדושי' (universal energy) שהוא שיטה של כפירה בעיקר כנ"ל, וכן מיני "קפלה" מסולפת ר"ל, וגם שמות ודברים אחרים, שהרי הכל בכלל האיסור. ומוכן שצריכים להזהר שלא לדבר עמהם אפילו בנושאים אחרים, כי הרבה יש לחשוש שיערבו טמא בטוהר – ותן לחכם ויחכם עוד.

חלק ג: להזהר מדברים אחרים

ח. מצויים הרבה דברים אחרים שאסורים איסורים חמורים. וכן מצויים המון פעולות ודעות שעדיין צריכים בירור. והיות שענינים אלו מסתעפים להמון פרטי פרטים, בשמות שונים ומתחלפים שאי אפשר לפרוט הכל על הגליון, וגם משתנים בכל יום ע"י העוסקים בזה – המסתירים מקור פעולותיהם, לכן צריכין להזהר מאד בכל דבר שיש בו סימנים המעוררים חשש, ויש להשתמש עם כל מרבית אמצעי-רפואה הכשרים, ולהתפלל ולבטוח בד' ולעסוק בתורה וצדקה, ולשוב אליו ית'. ויה"ר שנוכה להנצל מכל הנסיונות הקשות שבאחרית הימים, ולקבל פני משיח בשמחה כב"א. ועל זה אנו חותמים:

ב"ר חיים ב"ר אהרן
ישראל הלוי ב"ר אהרן
הרב ישראל הלוי בעלסקי

אברהם משה ב"ר יוסף
הרב שמואל איערבאך (אדר תשס"ו)

דוד פיינשטיין
הרב דוד פיינשטיין

אוריאל פיינשטיין
הרב ראובן פיינשטיין

פסק הלכה

ממרון פוסק הדור

הגרי"ש אלישיב שליט"א [זצ"ל]

הגידון היה רפואות "קניולוגיה" עם תורת הצאקרות, מרון הגרי"ש שליט"א הפנה את הבי"ד [שעוסק בזה] להגיד "א" מורנגשטרן שחקור בעבורו, ועקב אחר הכתיבה, והזנה על פיו כמ"פ. עד שהסכים לנסוח זה לפרסמו, וכן יצא בספר "פסקי דין" כרך י' סימן מא, ונוספו עליהם עוד פוסקים שליט"א.

אין היתר להשתמש ברפואות אלטרנטיביים שמקורם בדעות עובדי עבודה זרה ויסודם בפעולות כחות לא טבעיים – אא"כ אפשר להוכיח שהוא עובד בדרך "הטבע" בדרכי הבירור ולא סגי בכך שעוסקים ברפואות אלו שמאמינים שהוא "טבע", ויש לחוש בזה לקוסם קסמים מעוון ומנחש, או משום דרכי אמורי וק"ו אם לא השמיטו מכלל הלימודים את חלק הע"ז שבדבר, שיש בזה איסורי ע"ז.

ובאעה"ח ביום ט"ו כסלו תשס"ז לפ"ק
דוד אריה מורנגשטרן

* הודיעה זו בדפסה ברשות הגה"ג הרד"א מורנגשטרן שליט"א, והוסיף ואמר בתקופת שערין 'פסק הלכה' זו במקומו עומד ומרון הגרי"ש זצ"ל לא שניה דעתו כלל בזה!